

elemente Rahnerove transcendentale antropologije prema kojoj se iskustvo Duha događa uvijek »kada se čovjek u spoznaji i slobodi nadilazi i otvara prema iskustvu transcendentnoga«. Tema sveopće prisutnosti Duha Svetog u religijama i kulturi, koju autorica dotiče u tom završnom dijelu na ovaj način zatvara započeti krug iz uvodnih stranica knjige

gdje se spominje ottovski (Rudolf Otto) pojam »svetoga« prisutnog u svim religijama. Riječima same autorice: »Kako bismo došli do božanskog iskustva, svetog života, moramo poći od iskustva u koje smo uronjeni samim svojim postojanjem, i dopustiti da u njega bude udahnut novi duh, Božji Duh.«

Richard Pavlić

Reza ASLAN, *Zelot – život i vrijeme Isusa iz Nazareta, Profil, Zagreb, 2013., 298 str.*

Reza Aslan, profesor kreativnog pisanja na Sveučilištu Kalifornija (University of California), kao iranski imigrant u Sjedinjenim Američkim Državama s petnaest godina doživio je obraćenje na kršćanstvo, da bi svoje prvo fakultetsko obrazovanje stekao na području religije, zatim magistrirao teologiju na Harvardu i najzad doktorirao sociologiju religije na Sveučilištu Kalifornija. Profesora Aslana bavljenje teologijom ponovno je vratilo na islam, pa ovu knjigu piše kao musliman koji kršćanstvo poznaje iznutra. Njegov cilj je opisati Isusa iz Nazareta iz perspektive židovskih mesijanskih očekivanja u prvom stoljeću u Palestini.

Prikazujuću cijeli niz nasilnih židovskih ustanika koji su si pripisivali mesijansku titulu, Aslan u Isusu vidi ratobornog židovskog ustanika zelotskog usmjerenja kojem je osnovni cilj oružano svrgnuti rimsku vlast i uspostaviti slobodnu židovsku državu na području tadašnje Palestine. Potporu za

svoje stajalište Aslan nalazi u izoliranim novozavjetnim tekstovima poput: »Ne mislite da sam došao mir donijeti na zemlju. Ne, nisam došao donijeti mir, nego mač« (Mt 10,34) ili: »A koji nema, neka proda svoju haljinu i neka kupi sebi mač« (Lk 22,36). Naglasak novozavjetnih evanđelja na Isusovoj mirotvornoj poruci, poput »blago mirotvorcima« (Mt 5,9), »pljusne li te tko po desnom obrazu, okreni mu i drugi« (Mt 5,39) ili »ljubite svoje neprijatelje i dobro činite svojim mrziteljima« (Lk 6,27), Aslan objašnjava potrebom evanđelista da budućim generacijama nasilnog Isusa predstave kao mirotvorca.

Naime, među kršćanima je u drugoj polovici prvog stoljeća postojala potreba da se, nakon neuspjelog židovskog rata protiv Rimljana distanciraju od Isusa kao buntovnog mesije koji želi nasilno ukinuti rimsko vladanje Palestinom i uspostaviti židovsku državu. »Zadatak definiranja Isusove poruke tako je pripao

novom naraštaju obrazovanih, urbanih Židova iz dijaspore koji su govorili grčki i koji će postati glavnim alatom širenja nove vjere. Ti iznimni muškarci i žene, mnogi od njih upućeni u grčku filozofiju i helenistički način razmišljanja, počeli su iznova interpretirati Isusovu poruku svojim neznaboškim bližnjima u dijaspori i postupno su Isusa transformirali iz revolucionarnog zelota u romaniziranog poluboga, od čovjeka koji je pokušavao osloboditi Židove rimske tiranije i u tome nije uspio do nebeskog bića koje je bilo posve nezainteresirano za zemaljske stvari« (str. 169). Drugim riječima, u izvještajima evanđelja ne nalazimo pravoga povijesnog Isusa, nego sliku osobe kakvu su evanđelisti željeli.

Prema profesoru Aslanu, za pronalaženje pravoga povijesnog Isusa moramo čitati evanđelja između redova i pogledati u vrijeme i socijalno okruženje prvog stoljeća u Palestini. U tadašnjim socijalnim okolnostima Izraela tražio se mesija zelotskog usmjerenja koji će pozivati na oružanu pobunu protiv Rima. Kao takav Isus je osuđen na smrt raspećem, a njegova je krivnja jasno izražena rimskim natpisom na križu »Isus, kralj židovski«. Takvim tumačenjem povijesnog Isusa profesor Aslan spada u kategoriju treće potrage za povijesnim Isusom, čiji su istaknuti predstavnici Robert Funk, John Dominic Crossan, Marcus Borg i drugi članovi *Jesus seminar*. Prema njima, novozavjetna evanđelja donose malo stvarnih i vjerodostojnih podataka o povijesnom Isusu, a oslika-

vaju Isusa kakvog su evanđelisti i druga generacija kršćana zamislili.

U tom novom definiranju Isusa, od kršćana koji ga osobno nikada nisu susreli, prema profesoru Aslanu ključnu ulogu odigrao je apostol Pavao. Naime, on je u opoziciji prema jeruzalemskom kršćanstvu židovskog usmjerenja okupljenog oko Isusova brata Jakova, propovijedao kršćanstvo lišeno židovskih predznaka poganima. Rezultat je sljedeći: »Dvije tisuće godina Krista kojeg je Pavao stvorio posve je istisnulo povijesnog Isusa. Sjećanje na revolucionarnog zelota koji je hodao Galilejom okupljajući vojsku učenika s ciljem osnivanja kraljevstva Božjeg na zemlji, karizmatičnog propovjednika koji je prkosio autoritetu hramskog svećenstva u Jeruzalemu, radikalnog židovskog nacionalista koji je izazvao rimsku okupaciju i izgubio, gotovo je posve izgubljeno iz povijesti.« (str. 207). Aslan pritom zaboravlja da je Pavao pisao dosta prije neuspjeha židovske pobune protiv Rimljana, samo dvadesetak godina nakon Kristova smaknuća, kada je mnogo očevidaca toga događaja hodalo zemljom (usp. 1 Kor 15,6). Usto, prema novozavjetnim spisima, tijekom svojeg rada Pavao je održavao odnose i surađivao s vodstvom rane kršćanske crkve u Jeruzalemu (usp. Gal 2; Dj 15; Rim 15,26; Dj 21).

Aslanov pokušaj da pronađe povijesnog Isusa još je jedan u nizu pokušaja da ga se traži izvan okvira Novog zavjeta, ovaj put ponajprije u kulturi i socijalnim okolnostima onoga vremena.

Stoga će Aslan ponuditi veoma koristan, slikovit i životopisan opis društvenog stanja izraelske nacije iz doba povijesnog Isusa iz Nazareta. Isto tako, njegova primjena kreativnog pisanja na izvještavanje o Isusu veoma je privlačna i uvlači čitatelja u radnju, a djelo se čita poput interesantnoga povijesnog romana. Međutim, kada je riječ o oslanjanju na izvještaje novozavjetnih pisaca o podacima koji se tiču Isusova života, tada je njegov izvještaj jednostran i uzima u obzir samo ono što odgovara njegovoj slici Isusa kao rato-

bornog zelota koji oružano želi ostvariti Božje kraljevstvo na zemlji. Time Isus postaje borac za židovsku državu, što je i osnovno usmjerenje modrene države Izrael na današnjem Bliskom istoku. Takvim tumačenjem Isusa iz Nazareta događa se pogreška koju je Albert Schweitzer uočio još početkom XX. stoljeća kod prve potrage za povijesnim Isusom: učitavanje slike nas samih, odnosno modernih nastojanja i težnja, u život i rad Isusa Krista.

Igor Lorencin